

Actualització de la llista de tàxons homologables pel CAC

Update of the list of species studied by the CAC

RESUM

L'ocurrència de les espècies és variable en el temps, de manera que alguns tàxons que eren rars en el passat poden aparèixer en major freqüència, o d'altres es poden rarificar amb el temps i degut a diversos factors. La llista de tàxons homologables pel CAC s'ha mantingut força invariable al llarg dels darrers anys, i per tal d'actualitzar-la s'ha realitzat aquesta anàlisi de diferents espècies de rareses o d'espècies considerades escasses però que es considerava que podien entrar a la llista de rareses. En total, 12 espècies surten de la llista d'homologables i una s'incorpora, a partir de l'estudi del nombre de registres a Catalunya amb 10 anys de dades.

ABSTRACT

The species occurrence is variable over time, in a way that some species that used to be rare can appear in higher frequencies, as well as others that used to be common can become less regular, related to several factors. The list of species that are studied by the CAC has been rather stable over the last few years, and this update has reviewed those species that were considered rarities but were becoming more common as well as scarce species that were candidates to enter the list. In total, 12 species have dropped off the rarities list, while 1 has been added, based on the study of the total amount of records during a 10-year period.

Taxonomia

L'estatus de força tàxons ha anat variant en els darrers anys a Catalunya, sobretot degut a l'augment en el nombre d'observadors, però també, a canvis genuïns en l'abundància d'algunes espècies. Tanmateix, la llista de tàxons homologables pel CAC s'ha mantingut més o menys igual, amb una tendència general a créixer degut a la inclusió dels tàxons que anaven sent exclosos de la llista d'homologables pel Comitè de Rarezas de SEO/BirdLife. La darrera revisió profunda que aquest comitè va dur a terme va significar la sortida de la llista de rareses estatal (i, per tant, l'entrada a la llista de rareses catalana) d'espècies com el mosquiter de doble ratlla *Phylloscopus inornatus* o la cuereta citrina *Motacilla citreola* (Copete *et al.* 2016), ambdues d'aparició regular i en algun cas de forma prou abundant al nostre país. Tot plegat recomanava que la llista catalana també fos revisada, tot aplicant els criteris ja existents. Després d'analitzar, cas per cas, tots els tàxons susceptibles tant d'entrar com de sortir de la llista d'homologables, es presenta aquí la llista resultant, així com una justificació dels canvis i una actualització dels criteris d'inclusió a la llista.

Canvis en els criteris d'inclusió en la llista de tàxons homologables

Es canvia el següent criteri:

- Seran homologables les citacions dels tàxons amb menys de [100] registres (homologats si ho requerien) en els darrers [10] anys (mitjana de 10 citacions anuals).

Com es veurà a continuació, en les anàlisis per a cada espècie, el càlcul de la mitjana en períodes de 10 anys es podia veure afectat per anys amb moltes dades o molt poques, que desviaven la mitjana degut a anys excepcionalment bons o dolents. Es canvia, doncs, per utilitzar el següent criteri:

- Seran homologables les citacions de tàxons amb almenys [6] anys amb [5 o menys] registres obtinguts en cada un, per un període de [10] anys (mediana inferior a 5).

No s'inclou cap espècie pel següent criteri:

- Addicionalment, el CAC podrà afegir a la llista d'homologables tàxons que no compleixin els criteris 1, 2, 3, 4 i 5, justificant-ne la necessitat.

Aquest criteri va ser inclòs principalment per mantenir a la llista tàxons amb un nombre de cites superior a l'establert i distribuïdes regularment al llarg dels anys, però que

per les dificultats que presenta la seva identificació es va decidir seguir estudiant cada cas. Gràcies a les millores de comunicació en diferents canals i la facilitat de compartir fotografies o gravacions, hi ha canals més àgils per a resoldre aquests dubtes i actualment no cal que aquest rol recaigui sobre el comitè. Per tant, no sembla necessari que la llista de tàxons homologables inclogui espècies que no compleixin els criteris de raresa establerts. Creiem que la llista de tàxons homologables només ha d'incloure tàxons rars i, per tant, presentar aquest estatus a Catalunya ha de ser l'única condició per a incloure un tàxon a la llista.

La resta de criteris es mantenen tal i com estaven fins ara. Per tant, els criteris d'inclusió o exclusió de tàxons a la llista d'homologables del CAC són els següents:

1. Seran homologables les citacions de tàxons amb almenys 6 anys amb 5 o menys registres obtinguts en cada un, per un període de 10 anys (és a dir, mediana inferior a 5 citacions per any).
2. Seran homologables les citacions dels tàxons que no assoleixin els 3 registres anuals (homologats si ho requerien) en 7 dels darrers 10 anys.
3. Seran homologables les citacions dels tàxons que comptin amb 3 o més anys sense cap registre (homologats si ho requerien) en els darrers 10 anys.
4. Seran homologables les citacions dels tàxons que, complint els criteris 1, 2 i 3, no s'hagin reproduït a Catalunya en almenys 5 dels darrers 10 anys. En cas que s'hagin reproduït (més d'una parella pura) en 6 o més d'aquests 10 anys, aquest criteri pot invalidar els criteris 1, 2 i 3. El CAC analitzarà aquests casos un per un i farà pública la seva decisió.
5. Seran homologables les citacions dels tàxons no inclosos en la darrera versió publicada de la Llista Patró. En cas que siguin nous tàxons resultants de canvis taxonòmics, cada cas s'analitzarà i la decisió del CAC es farà pública oportunament.
6. Seran homologables les citacions dels tàxons presents a la Llista Patró amb categoria B, és a dir, que no comptin amb registres posteriors al 31.12.1949.

Obtenció de dades

És necessari comentar que la proporció de dades que se sotmeten a homologació respecte del total d'observacions d'ocells rars a Catalunya segueix sent baixa. Tot i que en els darrers temps aquesta proporció ha augmentat, amb l'ús del portal ornitho.cat per a facilitar la tramitació d'observacions al comitè, hi ha motius per creure que existeixen altres factors que desencoratgen els observadors a l'hora d'enviar una citació a homologar. Probablement un factor negatiu determinant és que la llista de tàxons a homologar inclogui espècies que han esdevingut regulars, ja que d'una banda els observadors no les perceben com a rareses, i d'altra banda

fa feixuc documentar amb detall i tramitar a homologació un volum massa gran d'observacions.

El cas del mosquiter de doble ratlla és l'exemple paradigmàtic. Tot i considerar-se rara estatal fins l'1 de gener de 2016, aquell any es van registrar 160 observacions a Catalunya, seguint una tendència que venia d'anys anteriors. Amb aquest canvi, molts observadors van passar d'esforçar-se en documentar cada citació amb fotografies o enregistraments sonors, a limitar-se a compartir les observacions a plataformes com ornitho.cat.

Davant aquesta situació, els comitès es troben en una cruïlla. D'una banda l'estadística s'ha de basar només en observacions homologades, però de l'altra, una proporció massa baixa de dades trameses a homologació no ofereix una imatge real de l'estatus d'aquest tàxon. Per aquest motiu en aquesta revisió s'ha optat per considerar també dades sense homologar per a redefinir els estatus dels tàxons de la llista d'homologables. Aquesta consideració no implica l'homologació d'aquestes dades i no té efecte sobre l'arxiu de dades homologades, però permet actualitzar la llista de tàxons homologables d'acord als seus estatus actuals.

Finalment, el temps que transcorre entre una observació i la seva publicació en els informes del CAC podria ser també un dels motius que desencoratgen els observadors a l'hora d'enviar les seves observacions. Conscients d'això, treballarem per a reduir aquesta diferència de temps, però evidentment això seria més fàcil si els observadors s'impliquessin més enviant les seves observacions al comitè amb la millor documentació disponible.

Metodologia

El primer pas ha estat seleccionar les espècies que calia avaluar, és a dir, aquelles que potencialment podrien excloure's o incloure's a la llista de tàxons homologables. S'ha fet una primera tria dels tàxons propers als límits dels criteris i el nombre aproximat de citacions per any. S'ha mirat d'analitzar més espècies susceptibles d'entrar a la llista de les que intuïtivament semblaven candidates a incorporar-se, amb l'objectiu d'obtenir una imatge objectiva de la seva situació i tendència durant els darrers anys a Catalunya. D'aquesta manera s'assoleix un coneixement de base que pot servir per a futures reavaluacions i s'evita que una possible sobreestima inicial impedeixi que tàxons realment rars entrin a la llista.

Un cop seleccionades les espècies, s'han revisat diverses pàgines web i publicacions (vegeu apartat 'Fonts') per tal de compilar totes les observacions públiques obtingudes durant el període 2009-2018 de cada taxó, les quals s'han afegit a les ja homologades pel CAC. Posteriorment, s'ha calculat la mediana de citacions per any i s'ha comprovat el nombre d'anys amb menys de tres o amb cap citació obtinguda. També s'ha revisat els indicis de nidificació a Catalunya dins del període d'estudi. Finalment, s'ha pres una decisió sobre

quins tàxons surten i quins entren a la llista d'homologables. Per a cada tàxon revisat s'ha preparat un petit text comentant els resultats de l'anàlisi i les seves particularitats, acompanyat d'un gràfic amb el nombre d'individus registrats cada any, la mediana del període estudiat (línia verda) i la marca de referència (mediana = 5), mostrant de forma clara els tàxons que es mantenen o s'inclouen a la llista d'homologables (mediana <5) i els que s'exclouen (mediana ≥5).

Fonts

- Ornitho.cat (<http://www.ornitho.cat>)
- Reservoir Birds (<https://www.reservoirbirds.com>)
- Rare Birds in Spain (<http://www.rarebirdspain.net/home.htm>)
- Birding Empordà (<http://www.birdingemporda.com>)

- Comitè Avifaunístic Empordanès (<https://comiteempordanes.wordpress.com>)
- Novetats Ornitològiques – Espais Naturals del Delta del Llobregat (<http://consorcideltallobregat.blogspot.com.es>)
- Informes CR-SEO (Dies *et al.* 2011, Gutiérrez *et al.* 2011, Gutiérrez *et al.* 2013, Copete *et al.* 2015, Gil-Velasco *et al.* 2017a, Gil-Velasco *et al.* 2017b, Gil-Velasco *et al.* 2018).
- Informes del CAC (Burgas *et al.* 2014, Gil-Velasco *et al.* 2016).
- Anuaris de l'ICO (Clarabuch 2011).
- Anuaris del Parc Natural del Delta de l'Ebre (Bigas & Curcó 2016, Bigas & Curcó 2018) i dades complementàries del Parc Natural del Delta de l'Ebre.

Tàxons revisats

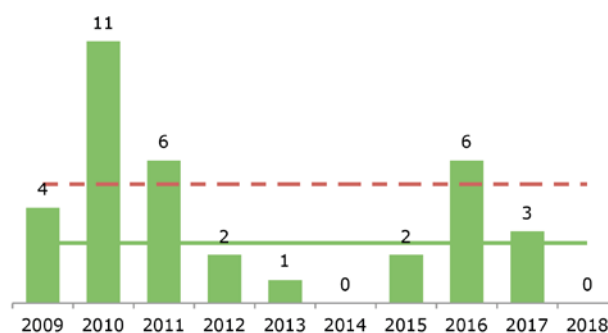
S'han revisat un total de 24 tàxons. En les espècies nidificants, si compten amb programes de seguiment de les seves poblacions reproductores, aquestes dades s'homologaran de forma directa. Addicionalment, es fan comentaris de dues espècies que, malgrat ser encara rares, han començat a reproduir-se a Catalunya i caldrà incloure amb detall en futures revisions.

Oca de galta blanca

Branta leucopsis

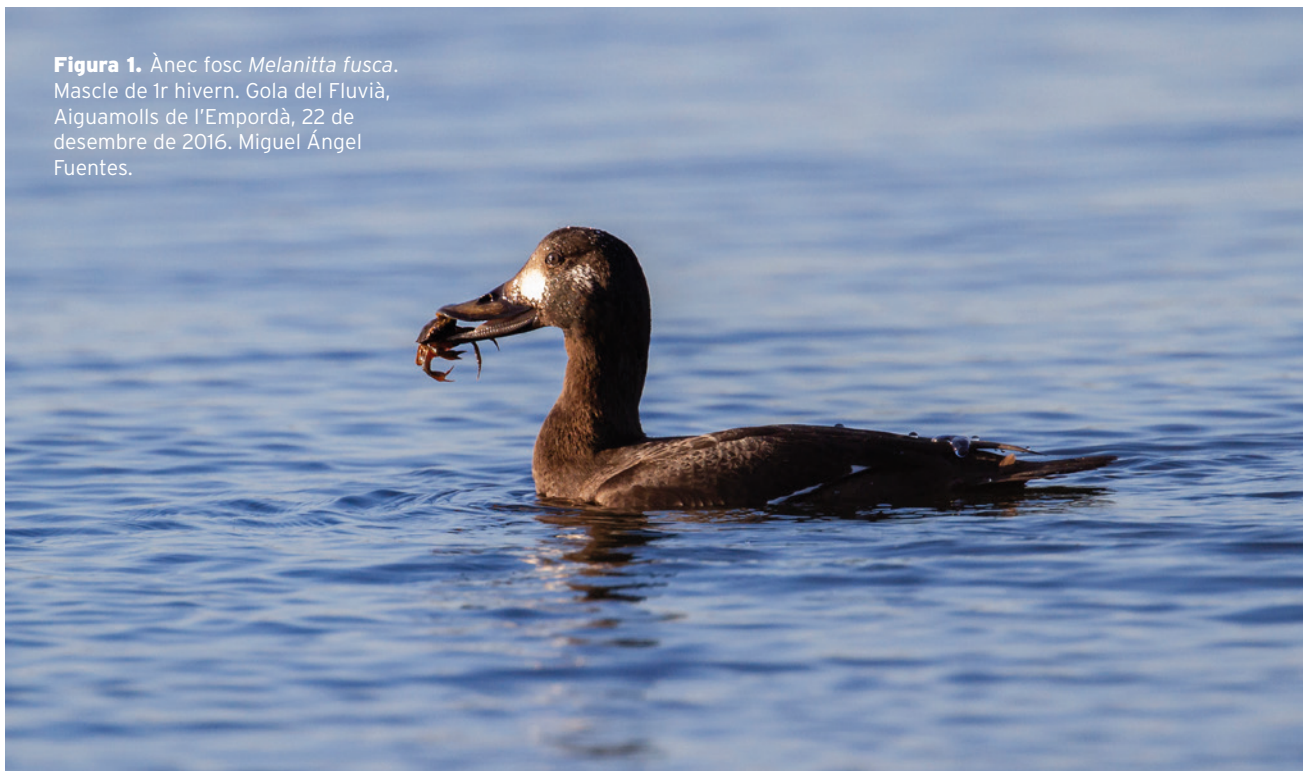
Un percentatge important de les dades homologades es concentren en els darrers anys, i la percepció és que l'espècie és cada cop més freqüent a Catalunya. Aquest fet pot estar relacionat amb l'augment de la població centre i nord-europea (Reeber 2015). Tot i que aquest augment sembla estar relacionat amb l'establiment de poblacions nidificants provinents de captivitat (Kampe-Persson 2010), el fenomen està a dia d'avui tan estès que resulta pràcticament impossible discernir entre exemplars totalment salvatges i aquells que provenen d'aquestes poblacions. El comportament d'aquests exemplars, així com els moviments que realitzen, és similar al dels individus provinents de les localitats de cria tradicionals, situades a la tundra àrtica. Degut a això, si no hi ha indicis de captivitat, s'ha optat per considerar tots els exemplars com a categoria A. Tanmateix, tot i que ja s'han observat grups aparentment familiars a Catalunya, que han completat la hivernada amb èxit, l'espècie segueix per sota del llindar que marca la diferència entre escassa i rara i, per

▼ **Gràfiques.** La línia discontinua vermella marca la mediana = 5, i la línia verda marca el valor de mediana obtingut pel període estudiat (2009-2018). Així doncs, aquelles espècies amb mediana > 5 (per sobre de la línia discontinua) deixaran de ser considerades rares homologables pel CAC.

tant, segueix formant part de la llista de rareses. És interessant puntualitzar que, tot i que d'acord amb el primer criteri la mediana d'observacions obliga a mantenir-la a la llista, l'espècie ha deixat de complir el segon criteri i, dels darrers deu anys, només 5 presenten menys de 3 citacions. Aquest fet indica la regularitat amb la qual l'espècie es presenta a dia d'avui al nostre país i aconsella incloure-la de nou en futures revisions.

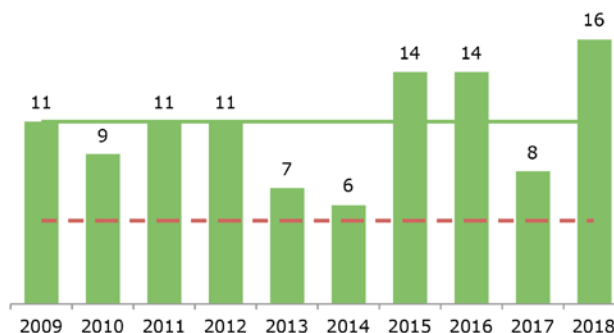
Figura 1. Ànec fosc *Melanitta fusca*. Mascle de 1r hivern. Gola del Fluvià, Aiguamolls de l'Empordà, 22 de desembre de 2016. Miguel Ángel Fuentes.

Xarxet marbrenc

Marmaronetta angustirostris

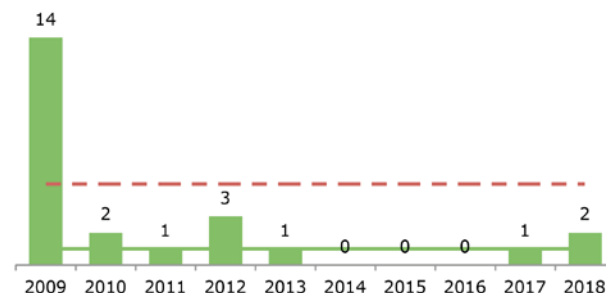
La presència regular d'aquesta espècie al Parc Natural del Delta de l'Ebre, on s'ha confirmat la seva reproducció almenys 3 anys dintre el període estudiat (Bigas & Curcó 2016 i 2018), fa que l'espècie deixi de ser considerada una raresa a Catalunya. No obstant, les observacions encara són excepcionals a la resta del territori, i per tant és important continuar documentant-les.

Èider

Somateria mollissima

L'espècie mostra una tendència clarament negativa en els darrers anys a Catalunya, tot i que sembla que el seu caràcter incursiu faci que alguns hiverns es presenti de forma prou conspícua, com és el cas de l'any 2009. Tanmateix, sembla que aquestes incursions no són tan freqüents com antany, de manera que actualment l'espècie es presenta de forma més escassa i irregular. De fet, en el període 2014-16 són els primers anys en els quals no s'ha recollit cap observació. L'anàlisi de les dades, amb una mitjana de 2,4

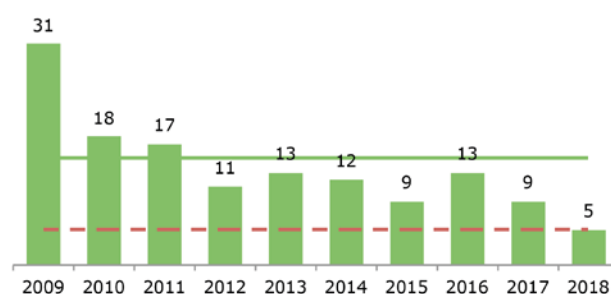

observacions a l'any durant el període d'estudi i una mediana de 1, recomanen considerar l'èider com una espècie rara a Catalunya, i per tant que passi a ser una espècie homologable pel CAC.

Ànec fosc

Melanitta fusca

Tot i que l'espècie és més rara actualment a Catalunya del que ho era en el passat, l'ànec fosc encara es presenta en nombres superiors a la mitjana requerida per a ser considerada rara. Les dades recollides en el període d'estudi semblen dibuixar una tendència negativa, amb 3 anys recents amb menys de 10 exemplars detectats. És una realitat, però, que l'espècie ja no es presenta de forma tant conspícua a zones clàssiques d'hivernada com la Badia de Roses o el Delta del Llobregat (Bécares 2011) i durant el període de la revisió només al Delta de l'Ebre es manté la presència de l'ànec fosc al llarg de l'hivern (Bigas & Curcó 2018). Caldrà

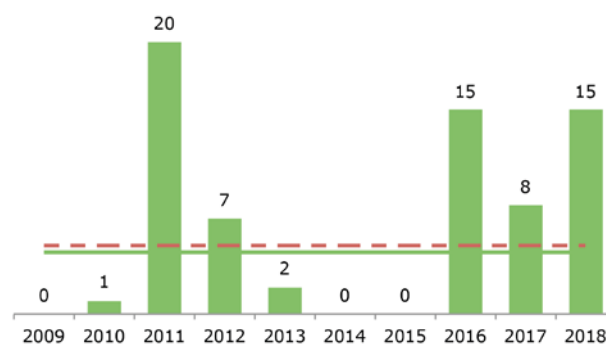

estar atents, doncs, al futur d'aquesta espècie a Catalunya, ja que és una clara candidata a ser considerada rara en properes revisions.

Ànec capblanc

Oxyura leucocephala

L'aparició d'aquesta espècie a Catalunya és irregular al llarg dels anys, tot i que ho sol fer a les mateixes zones al sector sud del territori (principalment al Delta de l'Ebre), amb poques observacions a altres localitats. Generalment, es detecta en estols de diversos individus, fet que explica les diferències tan grans entre anys al gràfic. Analitzant el període 2009-2018, en tres anys no s'ha detectat cap exemplar, i en dos anys més se n'han observat menys de 5 individus. És per això que la mediana és inferior a 5 i, per tant, que l'espècie continua a la llista de rareses. No obstant, si continuen ar-

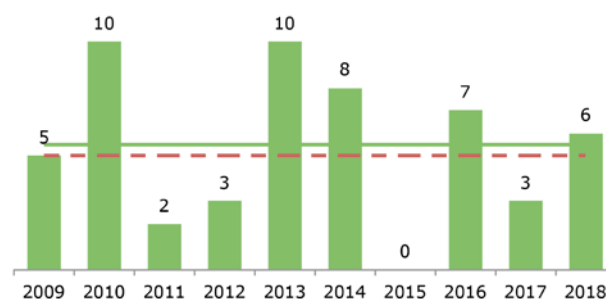

ribant grups d'exemplars durant els propers anys, és molt probable que aquesta espècie pugui deixar de considerar-se rara.

Calàbria petita

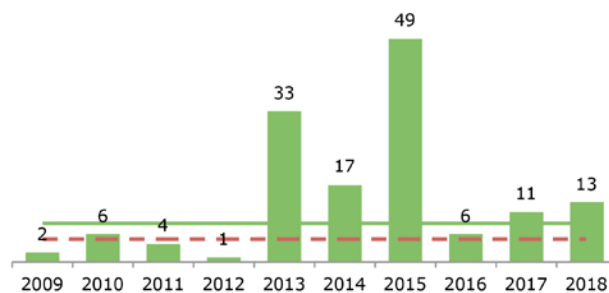
Gavia stellata

Un altre cas d'una espècie nòrdica, poc abundant, i que sembla aparèixer en menor nombre els darrers temps al nostre país. Tot i que tant el nombre de cites com la seva regularitat encara estan per sobre del que marquen els criteris, en aquest cas la seva inclusió a la llista de rareses sembla més imminent. Ja s'han enregistrat dos anys amb menys de 3 citacions, un d'ells, el 2015, amb una preocupant absència total de dades de l'espècie. Igual que en el cas de l'ànec fosc, caldrà mantenir-se atents a la tendència de l'espècie, ja que és possible que aviat passi a engrossir la llista de rareses.

Arpella pàl·lida russa***Circus macrourus***

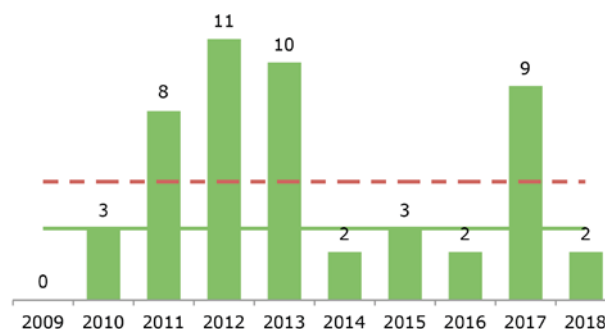
L'augment que aquesta espècie ha experimentat a l'oest d'Europa és molt significatiu i Catalunya n'és un fidel reflex. Les dades recollides durant els darrers anys resultarien difícils de creure per algú acostumat a mirar ocells durant els noranta o fins i tot durant els dos mil. En un principi, tot i que els indicis d'una expansió cap a l'oest ja eren palesos a altres llocs d'Europa, es podria pensar que el nombre d'exemplars enregistrats durant l'any 2013, especialment durant la primavera, es podria deure a unes condicions meteorològiques concretes. La depressió que es va instal·lar sobre l'estret de Messina durant les dates pic de migració d'espècies habitualment més orientals, com ara el papamosques de collar *Ficedula albicollis*, va empenyer molts exemplars d'aquestes espècies cap al nostre país, tot batent els rècords prèviament establerts. Tanmateix, els anys posteriors han estat igualment testimoni d'arribades importants relatives a exemplars

de totes les classes d'edat i sexe, fins al punt que a dia d'avui és possible establir un patró d'aparició i predir, fins a cert punt, la presència de l'espècie durant unes dates concretes en localitats per les quals sembla mostrar predilecció. Sembla ser que l'arpella pàl·lida russa ha arribat per quedar-se i les estadístiques obliguen a excloure-la de la llista de rareses, però caldrà seguir atents a un procés de colonització tan sorprenent com fascinant.

Rasclet***Zapornia pusilla***

L'estatus de qualsevol espècie del gènere *Porzana* sempre té un component d'incertesa, sobretot degut al comportament esquiu dels seus membres. El rasclet no n'és una excepció i el nombre d'exemplars detectats pot variar molt d'un any a l'altre. La majoria d'observacions es concentren a les tres zones humides principals del litoral (és a dir, Aiguamolls de l'Empordà, Delta del Llobregat i Delta de l'Ebre) on variables com el nivell d'inundació d'algunes zones favorables per a l'espècie pot fer variar notablement la seva detectabilitat. El nombre de cites en el període d'estudi oscil·la entre zero i onze, però tot i la seva regularitat, la majoria d'anys estudiats tenen massa pocs registres com perquè l'espècie surti de la llista de rareses. Malgrat algunes observacions corresponen a exemplars únicament migradors, cal afegir que el 2012 es va comprovar la seva reproducció als Aiguamolls de l'Empordà (Dalmau-Bonet & Ollé 2015), on darrerament s'ha constatat que hi nidifica de manera regular, pel que podríem estar parlant d'una espècie més freqüent a Catalunya del què es pensava i és probable que en properes revisions surti de la llista d'homologables. El CAC homologarà automàticament totes les dades que provenguin de programes de seguiment de la reproducció d'aquesta espècie.

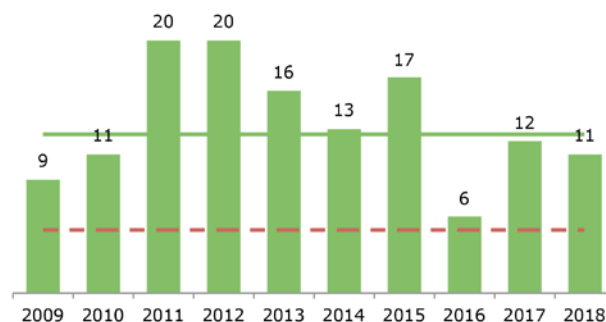

▲ **Figura 2.** Rasclet *Porzana pusilla*. Golf Empordà, Baix Empordà, 1 d'abril de 2019. Albert Burgas.

Fotja banyuda

Fulica cristata

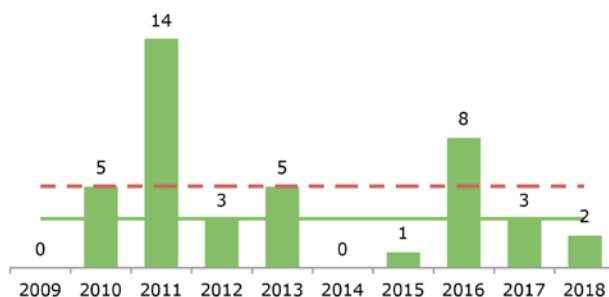
Igual que en el cas del xarxet marbrenc, la fotja banyuda és una espècie de presència regular al Delta de l'Ebre, on s'ha reproduït en diverses ocasions, però molt excepcional en altres zones del territori. S'han obtingut dades de reproducció almenys 5 dels 10 anys estudiats (Bigas & Curcó 2016 i 2018). A més, la mediana és clarament superior al límit i, per tant, l'espècie deixaria de ser considerada rara a Catalunya també per aquest criteri. Com en el xarxet marbrenc, les dades fora del Delta de l'Ebre són excepcionals i és important continuar documentant-les.

Territ rogenic

Calidris subruficollis

Estem davant una de les espècies en les quals l'abundància amb què apareix a Catalunya resulta més sorprenent. Es tracta d'un ocell globalment escàs, considerat com a "Proper a l'amenaça" per la UICN des de l'any 2000 i amb una població estimada al voltant dels 50.000 exemplars (BirdLife International 2016). Nidifica a l'Àrtic americà i a la Sibèria oriental i passa l'hivern a Sud-Amèrica, però la seva observació resulta difícil en tota la seva àrea de distribució, cosa que el converteix en una de les espècies més buscades. En els darrers anys la seva presència s'ha regularitzat a Catalunya, especialment al Delta de l'Ebre, on fins i tot ha arribat a hivernar. L'origen dels exemplars observats a casa nostra també està sotmès a debat, ja que, un cop més, la proporció

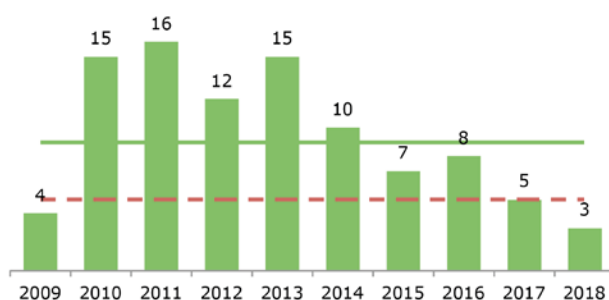

d'adults i les dates en què apareixen semblen indicar un origen siberià, com ara els territs menut o bec llarg, tot i que molt més escàs. Tot i aproximar-s'hi, el nombre de citacions no arriba al límit considerat i, per tant, l'espècie es manté a la llista de rareses.

Territ pectoral

Calidris melanotos

Originalment es considerava un divagant neàrtic a Europa, que arribava al continent empès pels vents persistents durant la tardor al nord de l'Atlàntic. Tanmateix, el patró d'aparició de l'espècie presenta algunes característiques que fan pensar que no es tracta d'un autèntic divagant, sinó més aviat d'un migrant escàs, un estatus que s'ha anomenat "pseudo-divagància" (Alerstam 1990). En concret, l'elevat nombre d'exemplars detectats, la relativament alta proporció d'adults i l'existència d'un segon pic d'exemplars a la primavera, tot encaixant amb el que sembla ser un viatge de tornada, fan pensar que la seva presència a Catalunya i Europa no és fortuïta, sinó que forma part d'una estratègia migratòria conservada en el temps i que podria respondre a l'arribada d'exemplars de les poblacions de Sibèria (Lees & Gilroy 2004).

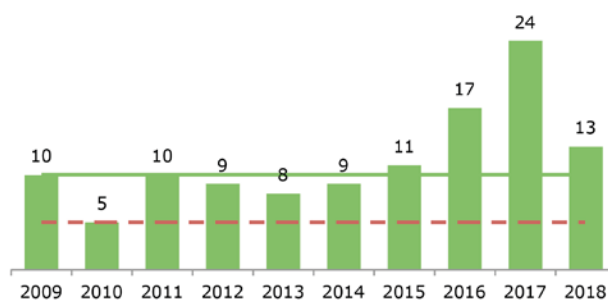
Tant el nombre de cites com el patró d'aparició descrit a Lees & Gilroy (2004) coincideix amb el detectat a Catalunya, amb un primer pic d'adults als mesos de juliol i agost, i un segon pic, més pronunciat, entre els mesos de setembre i octubre. A més, la presència de l'espècie a la primavera és pràcticament regular. Durant el període 2009-2018 s'ha detectat amb regularitat, amb només 2 anys amb menys de 5 exemplars, el que aconsella treure l'espècie de la llista d'homologables.

Escuraflascons becfí***Phalaropus lobatus***

Tot i que fins fa poc era una raresa a nivell estatal, un alt percentatge de les observacions provenien del Delta de l'Ebre, de manera que el fet que hagi deixat de ser considerada raresa pel CR-SEO, pràcticament indica que també ha de deixar de ser-ho pel CAC.

La Punta de la Banya concentra la pràctica totalitat de les cites, amb un pic molt marcat durant els mesos de juliol i agost. Si aquesta zona deixés de ser prospectada el nombre de citacions baixaria de manera dràstica. Tot i així, des d'un punt de vista general i amb les dades disponibles fins ara, l'escuraflascons becfí ha de sortir de la llista de rareses de Catalunya.

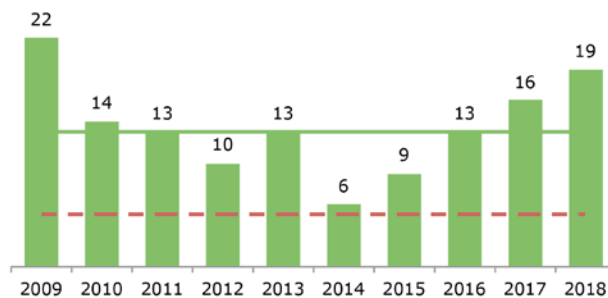
És interessant destacar que probablement sigui una de les espècies d'aquest informe més selectiva amb l'hàbitat

d'aparició. A diferència del territori pectoral, detectat ja a moltes zones humides catalanes, l'escuraflascons becfí sembla exclusiu de salines o aigües amb alta salinitat, cosa que pràcticament el limita a zones concretes del Delta de l'Ebre.

Gavià argentat de potes roses***Larus argentatus***

Tradicionalment s'havia mantingut aquesta espècie a la llista de rareses per la dificultat de la seva identificació, tot i presentar-se amb una regularitat i abundància molt per sobre del què es considera una raresa d'acord amb els criteris. Deixant d'aplicar aquest criteri que permetia la seva inclusió i tenint en compte l'existència de múltiples fòrums de discussió sobre gavines, es considera que l'espècie ha de sortir de la llista de rareses. De tota manera, és important assenyalar que unes poques localitats visitades per un baix nombre d'observadors concentren un alt percentatge de les dades i que, per tant, a dia d'avui l'estatus de l'espècie a Catalunya depèn en bona mesura de la voluntat d'aquests observadors per a seguir visitant aquestes localitats. És probable que l'augment en el nombre d'observadors posi de

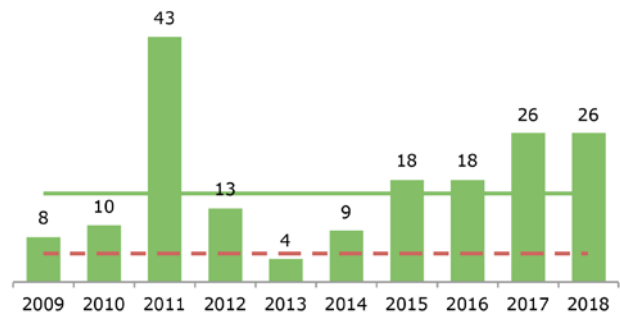
manifest la importància d'altres zones per a l'espècie i que, mitjançant la diversificació de les localitats i els observadors, es pugui garantir una valoració acurada i a llarg termini de l'estatus de l'espècie a Catalunya.

Gavià caspi

Larus cachinnans

Potser el gavià caspi és el millor exemple de com una espècie pot passar de ser totalment desconeguda a molt popular en pocs anys. D'ençà que el tàxon fos elevat al rang d'espècie i els articles sobre la seva identificació es prodiguessin en diferents revistes europees (per exemple, Gibbins *et al.* 2010), es pot dir que era una qüestió de temps que el gavià caspi abandonés la llista de rareses. Més encara si es té en compte que les dificultats que la seva identificació presenta ja no constitueixen una raó per mantenir-la a la llista. Amb les dades que aquí es presenten, és indubtable que l'espècie es totalment regular al nostre país i que, tot i presentar fluctuacions en l'abundància, tan sols un any ha estat per sota del límit de 5 exemplars que marquen els criteris. Encara es desconeix amb precisió els motius d'aquestes fluctuacions, però semblen estar relacionades amb condicions meteorològiques concretes a finals d'hivern i principis de primavera o a la disponibilitat d'aliment a les principals zones d'hivernada al centre d'Europa.

Figura 4. Gavià caspi *Larus cachinnans*. 2n any calendari. Abocador de Pedret i Marzà, Alt Empordà, 9 de març de 2011. Àlex Ollé.

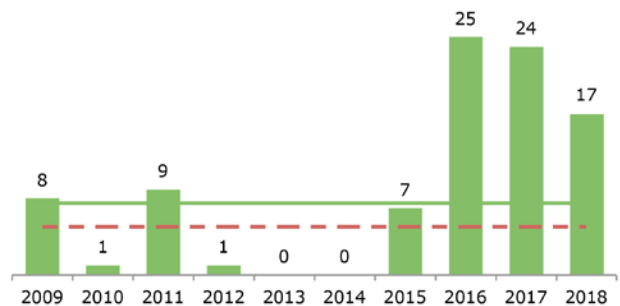

Capsigrany 'balear'

Lanius senator badius

En el període 2009-2018 observem una elevada variació del nombre d'observacions registrades. Destaquen dos anys sense cap citació (2013 i 2014) i dos anys amb només un registre (2010 i 2012), però per contra, del 2016 al 2018 es van registrar 25, 24 i 17 exemplars respectivament. Com que només hi ha 4 anys amb un total de registre inferior a 5, la mediana és superior. És possible, a més, que al tractar-se d'una subespècie alguns exemplars no siguin reportats. De fet, si es revisen les mesures d'ala dels capsigranys anellats a Catalunya es pot comprovar que hi ha exemplars amb ales molt llargues, clarament fora del rang de la subespècie *senator* i dins de l'esperable en *badius*, però dels quals no se'n va anotar la subespècie (dades OCA). Per tant, tot i que el tàxon s'exclou de la llista de rareses amb les dades que tenim, és possible que ho fes de forma més clara si incloem els exemplars que podrien passar inadvertits.

Totes les citacions són de primavera i una àmplia majoria se situa al litoral, tot indicant que molt probablement es

tracta d'exemplars que es passen de llarg en el seu viatge des de l'Àfrica cap a les zones de nidificació a les illes mediterrànies.

Cal fer una reflexió addicional sobre la seva identificació, doncs el fet de treure aquesta subespècie de la llista de rareses podria provocar una davallada d'interès en la documentació de les observacions, molt necessària per assegurar una identificació correcta, ja que pot resultar més complicada del que sembla si l'observació no és suficientment bona.

Trenca***Lanius minor***

Tot i el baix nombre d'exemplars de trenca a Catalunya, s'ha trobat intents de reproducció a Catalunya tots els anys menys el 2018, i s'ha constatat el seu èxit en més de 6 anys. Per tant, l'espècie no compleix els requisits per ser inclosa a la llista de tàxons homologables pel CAC.

Graula***Corvus frugilegus***

Els casos de reproducció recents a l'Alt Empordà, a partir de l'any 2018 (reproducció possible) i la seva expansió poblacional al sud de França (Olios 2014) fan pensar que en un futur no gaire llunyà la graula podria sortir també de la llista de rareses. De fet, durant el 2019 es va confirmar l'establiment d'un nucli a reproductor a Figueres, i el CAC homologarà de forma automàtica les dades dels exemplars que es detectin en aquesta colònia reproductora. Sense dubte caldrà incloure-la en futures revisions dels criteris d'homologació.

Cornella emmantellada***Corvus cornix***

Tot i que les observacions de la cornella emmantellada són homologades pel Comitè de Rarezas de SEO/BirdLife, l'augment en el volum d'observacions i l'establiment de parelles reproductores a Catalunya des de l'any 2016 provocarà probablement que deixi de ser considerada una raresa en un futur proper. Com en el cas de la graula, se'n farà un seguiment i s'inclourà a la propera revisió d'homologables.

Alosa becuda***Chersophilus duponti***

Des de la seva reaparició a Catalunya, el programa de seguiment d'aquesta espècie ha detectat quantitats d'exemplars inferiors al límit del criteri d'exclusió, i menys de 6 anys dins el període estudiat. Per tant, cal mantenir l'espècie dins la llista de tàxons homologables. Degut al caràcter de les seves observacions, però, no cal sotmetre a homologació les observacions dins l'única àrea de distribució coneguda a Catalunya, i el CAC homologarà automàticament totes les dades que provenen del seu programa de seguiment. Alhora, cal recordar als observadors que és una espècie molt delicada i que no està permesa cap activitat que pugui afectar-ne la seva conservació.

Mosquiter ibèric***Phylloscopus ibericus***

Tot i que les oscil·lacions interanuals en el nombre d'exemplars reportats són molt marcades, l'espècie és detectada cada any. L'any rècord, el 2010, es van obtenir fins a 31 observacions. La mediana se situa per sobre de les 5 observacions anuals, amb només 3 anys amb valors igual o inferiors a 5, i és probable que molts exemplars passin desapercebuts, sobretot si no canten ni reclamen. Per tant, l'espècie deixa de considerar-se raresa homologable. No obstant, és interessant continuar documentant les observacions per conèixer millor la seva aparició a Catalunya. A tall d'exemple, fins fa pocs anys el litoral concentrava la pràctica totalitat de les dades, però a dia d'avui l'espècie és detectada en boscos de ribera i altres hàbitats a l'interior del país.

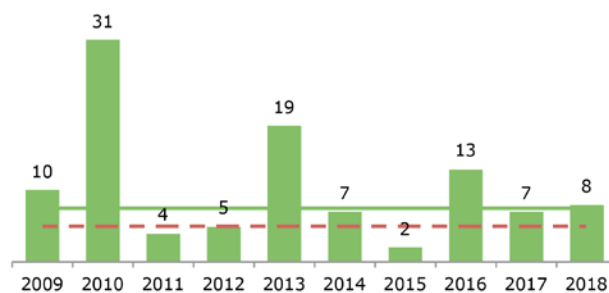
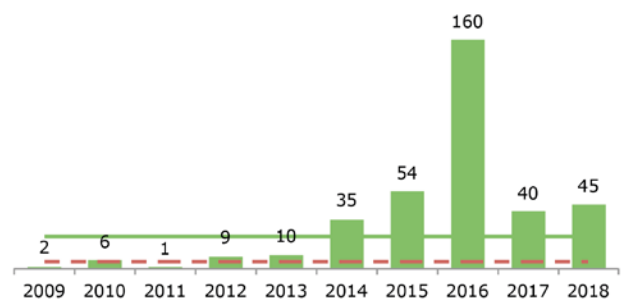

Figura 5. Mosquiter de doble ratlla
Phylloscopus inornatus, Cap de Creus,
Alt Empordà, 15 d'octubre de 2016.
Miguel Ángel Fuentes.

Mosquiter de doble ratlla *Phylloscopus inornatus*

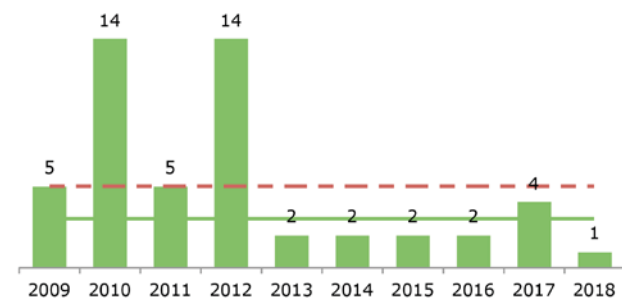
Possiblement estiguem parlant d'un dels canvis d'estatus més sobtats i espectaculars dels nostres temps. Aquest petit ocell siberià, antigament una raresa autèntica i molt preuada pels cercadors d'ocells rars, s'ha convertit en un dels habituals en les llistes d'ocells del dia durant els mesos d'octubre i novembre. Tota Europa encara es pregunta les causes exactes d'aquest espectacular increment, mentre presencia, tardor rere tardor, com se superen tots els rècords. És possible que l'augment en el nombre d'observadors i la intensitat amb la qual es busca l'espècie a dia d'avui, hagi contribuït a aquest procés, però no hi ha dubte que en el mateix període hi

ha hagut canvis en l'abundància en què l'espècie apareix a l'oest d'Europa.

Boscarla d'aigua *Acrocephalus paludicola*

La boscarla d'aigua es manté a la llista de rareses, tot i que en alguns anys se n'han detectat més de 10 exemplars. Tanmateix, entre els anys 2013 i 2018 no s'han superat els 5 individus anuals. És important comentar que els anys en què es va detectar un elevat nombre d'exemplars van correspondre amb les campanyes d'anellament pre-nupcial a l'Estany de Palau, Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà, el qual sembla constituir un important punt d'aturada per a l'espècie durant el seu viatge cap a les zones de cria, i que el canvi d'ubicació de la campanya de migració pot haver influït en la davallada de citacions obtingudes. De fet, algunes de les dades en el període 2013-2018 corresponen precisament a exemplars detectats a la mateixa zona de l'Estany de Palau. La boscarla d'aigua és considerada 'Vulnerable' per la UICN (BirdLife International 2016) amb una població reproductora molt localitzada a Europa i un patró migratori interessant que explica les diferències de detecció a Catalunya entre la

primavera i la tardor. Durant la migració postnupcial, l'espècie travessa la península Ibèrica principalment per l'interior, mentre que durant la migració prenupcial ho fa seguint el litoral mediterrani de la península (Salewski *et al.* 2019). Seria interessant fer-ne un seguiment intens al nostre país, que posés de manifest la importància de zones com l'Estany de Palau durant la migració primaveral, cosa que probablement provocaria un augment en el nombre de registres i la sortida de l'espècie de la llista d'ocells rars.

Figura 6.

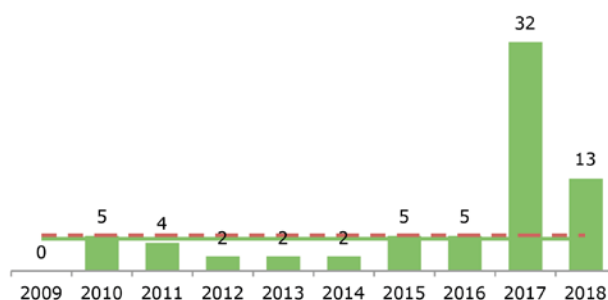
Papamosques gris balear
Muscicapa striata balearica.
 Erms de la Tancada, Delta de l'Ebre,
 8 de maig de 2011. Àlex Ollé.

Papamosques gris 'balear'

Muscicapa tyrrhenica balearica

Recentment s'ha produït un augment en el nombre de citacions d'aquest tàxon balear a Catalunya, ja sigui per un augment en el nombre d'observadors o per la difusió dels criteris d'identificació. Tanmateix, la mediana d'observacions els darrers 10 anys no arriba al límit establert, pel que segueix complint el criteri 1) per a mantenir el tàxon a la llista. Sembla poc probable que tornin a produir-se anys sense cap observació i, en canvi, ja s'han obtingut més de 10 cites anuals en els darrers dos anys del període estudiat.

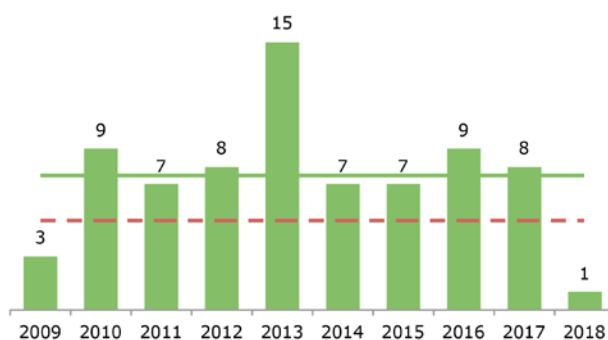

Per aquest motiu, caldrà incloure aquest tàxon en futures revisions i no és descartable que acabi sortint de la llista de tàxons homologables properament.

Cuereta citrina

Motacilla citreola

De forma similar als canvis experimentats per altres espècies de distribució oriental, la cuereta citrina està expandint la seva àrea de nidificació cap a l'oest i les zones on l'espècie es detecta com a migrant o hivernant també han anat canviant en consonància (Wilson 1984). A Catalunya, actualment es presenta de forma molt regular, especialment a la tardor però també ocasionalment a la primavera i sembla haver-hi zones especialment propenses, com ara les principals tres zones humides litorals. Tot i haver estat exclosa de la llista

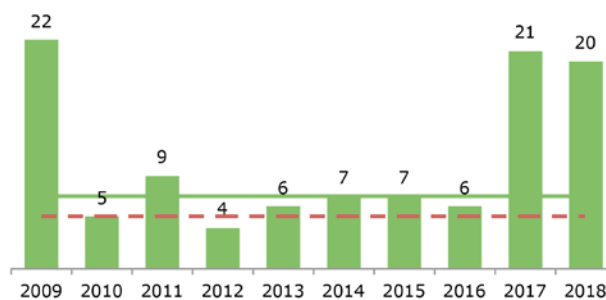

de rareses estatals molt recentment (Copete *et al.* 2015), les dades disponibles ja permeten excloure-la també de la llista catalana.

Piula grossa

Anthus richardi

La piula grossa no compleix els criteris 1, 2 i 3 per mantenir-se dins la llista de rareses. Sembla que algunes de les localitats tradicionals d'hivernada, com ara els erms de la Tancada, ja no acullen un nombre tan important d'exemplars i, dins el Delta de l'Ebre, mostren una major predilecció per petits herbassars del Mas de la Comandanta o Illa de Riu (David Bigas, *com. pers.*). Dins el període d'estudi, el nombre d'exemplars sol estar just per sobre del límit dels 5 exemplars, tret del 2012, en què es va quedar just per sota, amb 4. Els màxims de 2009, 2017 i 2018 es troben als 20-22 exemplars, que encara queden lluny dels 34 registrats el 2008, just abans del període d'estudi. Les fluctuacions en

el nombre d'exemplars entre anys fan recomanable seguir avaluant el nombre de dades en el futur, i és imprescindible continuar documentant les observacions que se'n fan a Catalunya.

Sit blanc

Plectrophenax nivalis

Tot i que la majoria d'hiverns s'obtenen dades de l'espècie a Catalunya, el seu nombre segueix sent massa baix com per a deixar de considerar-la raresa. La varietat d'hàbitats en què apareix, zones obertes des d'ambients litorals fins a prats alpins, fa que existeixin moltes zones de possible aparició i, tret d'algunes localitats clau on l'espècie es detecta amb certa regularitat (com ara el Turó de l'Home, al Montseny), costa predir on es produirà la següent observació. Caldrà restar atents per confirmar la tendència del sit blanc a Catalunya i descriure amb precisió quines són les millors zones del nostre país per a detectar l'espècie.

Figura 7. Sit blanc *Plectrophenax nivalis*. Mascle. La Rubina, Alt Empordà, 21 de desembre de 2013. Àlex Ollé.

Conclusions

En total, són 12 els tàxons que surten de la llista de rareses a partir del 31 de desembre de 2018: el xarxet marbrenc, l'arpella pàl·lida russa, la fotja banyuda, el territ pectoral, l'escuraflascos becfi, el gavià argentat de potes roses, el gavià caspi, el capsigrany 'balear', la piula grossa, la cuereta citrina, el mosquiter ibèric i el mosquiter de doble ratlla. Pel contrari, només un dels nous tàxons analitzats s'afegeix a la llista: l'èider. Així doncs, la llista de tàxons homologables pel CAC queda conformada de la següent manera:

1. Oca de bec curt *Anser brachyrhynchus* (3)
2. Oca riallera grossa *Anser albifrons*
3. Oca de galta blanca *Branta leucopsis*
4. Oca de collar subespècie 'bernicla'
Branta bernicla bernicla
5. Ànec canyella *Tadorna ferruginea* (1)
6. Morell de collar *Aythya collaris* (3)
7. Morell buixot *Aythya marila*
8. Èider *Somateria mollissima* (5)
9. Ànec glacial *Clangula hyemalis*
10. Ànec capblanc *Oxyura leucocephala*
11. Petrell cuaforat *Hydrobates leucorhoa*
12. Baldriga capnegra *Ardenna gravis*
13. Baldriga cendrosa atlàntica *Calonectris borealis*
14. Baldriga grisa *Ardenna grisea*
15. Corb marí gros subespècie 'carbo'
Phalacrocorax carbo carbo
16. Cabussó orellut *Podiceps auritus* (2)
17. Híbrids de martinet blanc i martinet dels esculls *Egretta garzetta* x *Egretta gularis*
18. Flamenc menut *Phoeniconaias minor* (4)
19. Àguila imperial ibèrica *Aquila adalberti*
20. Píoc salvatge *Otis tarda*
21. Rascllet *Zapornia pusilla*
22. Territ fosc *Calidris maritima*
23. Territ rogenç *Calidris subruficollis* (3)
24. Escuraflascos becgròs *Phalaropus fulicarius*
25. Paràsit cuallarg *Stercorarius longicaudus*
26. Somorgollaire *Uria aalge*
27. Xatrac bengalí *Thalasseus bengalensis*
28. Xatrac rosat *Sterna dougallii*
29. Gavineta cuaforçada *Xema sabini*
30. Gavinot polar subespècie 'glaucoides'
Larus glaucoideus glaucoideus
31. Gavinot *Larus marinus*
32. Graula *Corvus frugilegus*
33. Garsa blava *Cyanopica cooki*
34. Alosa becuda *Chersophilus duponti*
35. Boscarla d'aigua *Acrocephalus paludicola*
36. Tallarol de Moltoni *Sylvia subalpina*
37. Bosqueta pàl·lida *Iduna opaca*
38. Papamosques gris 'balear' *Muscicapa tyrrenica balearica*
39. Mastegatxes de la subespècie 'iberiae'
Ficedula hypoleuca iberiae
40. Cuaenlairat *Cercotrichas galactotes*
41. Cotxa blava subespècie 'namnetum'
Luscinia svecica namnetum

42. Còlit gris subespècie 'leucorhoa'
Oenanthe oenanthe leucorhoa
43. Pardal de passa *Passer hispaniolensis*
44. Cuereta blanca endolada *Motacilla alba yarrellii*
45. Grasset de costa *Anthus petrosus*
46. Pinsà trompeter *Bucanetes githagineus*
47. Sit blanc *Plectrophenax nivalis*

- (1) Només citacions de l'1 de gener de 2004 i posteriors.
- (2) Només citacions de l'1 de gener de 2005 i posteriors.
- (3) Només citacions de l'1 de gener de 2016 i posteriors.
- (4) Només citacions de l'1 de gener de 2017 i posteriors.
- (5) Només citacions de l'1 de gener de 2019 i posteriors.

Tot i que algunes espècies deixen de ser considerades rareses, és igualment molt important ser prudents amb les identifications i intentar sempre aconseguir el màxim de documentació possible. Com ja s'ha comentat, alguns tàxons poden ser especialment conflictius amb la seva identificació (gavians caspi i argentat de potes roses, mosquiter ibèric i capsigrany 'balear', entre d'altres), i el fet que deixin de considerar-se espècies rares no vol dir que se'ls hagi de posar menys atenció.

Qualsevol altre espècie que no figuri a la llista patirà dels ocells de Catalunya i que no sigui una espècie considerada rara a nivell estatal (homologable pel Comitè de Rareses de SEO/BirdLife) serà també subjecte a homologació pel CAC.

Bibliografia

- Alerstam, T. (1990). Bird Migration. CUP, Cambridge
- Bécares, J. (2011). Ànec fosc *Melanitta fusca* a Herrando, S., Brotons, L., Estrada, J., Guallar, S. & Anton, M. (2011). *Atles dels ocells de Catalunya a l'hivern 2006-2009*. Lynx Editions.
- Bigas, D. & Curcó, A. (eds.) (2016). *Anuari Ornitològic del delta de l'Ebre, 2014*. Documents del Parc 02/2016. Parc Natural del Delta de l'Ebre, Generalitat de Catalunya, Deltebre. Versió on line: <http://parcsnaturals.gencat.cat/ca/delta-ebre>.
- Bigas, D. & Curcó, A. (eds.) (2018). *Anuari Ornitològic del delta de l'Ebre, 2015*. Documents del Parc 02/2018. Parc Natural del Delta de l'Ebre, Generalitat de Catalunya, Deltebre. Versió on line: <http://parcsnaturals.gencat.cat/ca/delta-ebre>.
- BirdLife International (2016). *Acrocephalus paludicola*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016.
- BirdLife International (2016). *Calidris subruficollis*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016.
- Burgas, A., Cama, A., Franch, F., García, M., Gil, M. i Larruy, X. (2014). *Ocells rars a Catalunya. Informe del Comitè Avifaunístic de Catalunya. 2009, 2010 i 2011*. Consultable a: http://www.ornitologia.org/mm/file/quefem/monitoratge/seguiment/cac_informe_2009_2011.pdf

Clarabuch, O. (ed.) (2011). *Anuari d'Ornitologia de Catalunya 2009*. Barcelona: Institut Català d'Ornitologia.

Copete, J. L., Lorenzo, J. A., Amengual, E., Bigas, D., Fernández, P., López-Velasco, D. & García-Tarrasón, M. (2015). Observaciones de Aves Raras en España, 2012 y 2013. *Ardeola*, 62(2), 453–508.

Dalmau-Bonet, G. & Ollé Torner, À. (2015). *Recull de citacions de Rasplet (Porzana pusilla) a l'Empordà*. Comitè Avifaunístic Empordanès.

Dies, J. I., Lorenzo, J. A., Gutiérrez, R., García, E., Gorospe, G., Martí-Aledo, J., Gutiérrez, P., Vidal, C., Sales, S. y López-Velasco, D. (2011). Observaciones de aves raras en España 2009. *Ardeola* 58(2): 441-480.

Gibbins, C., Small, B. J., & Sweeney, J. (2010). Identification of Caspian Gull. *British Birds*, 103, 142-183.

Gil-Velasco, M., Burgas, A., García, M., Illa, M., Laruy, X., Ollé, A. & Franch, M. (2016) Ocells rars a Catalunya. Informe del Comitè Avifaunístic de Catalunya 2012, 2013 i 2014. *Butlletí del CAC* 1: 32-43

Gil-Velasco, M., Rouco, M., Ferrer, J., García-Tarrasón, M., García-Vargas, F.J., Gutiérrez, A., Hevia, R., López, F., López-Velasco, D., Ollé, A., Rodríguez, G., Sagardía, J. y Salazar, J.A. (2017a). Observaciones de aves raras en España, 2014. *Ardeola* 64(1): 161-235.

Gil-Velasco, M., Rouco, M., Ferrer, J., García-Tarrasón, M., García-Vargas, F.J., Gutiérrez, A., Hevia, R., López, F., López-Velasco, D., Ollé, A., Rodríguez, G., Sagardía, J. y Salazar, J.A. (2017b). Observaciones de aves raras en España, 2015. *Ardeola* 64(2): 397-442.

Gil-Velasco, M., Rouco, M., Ferrer, J., García-Tarrasón, M., García-Vargas, F.J., Gutiérrez, A., Hevia, R., López, F., López-Velasco, D., Ollé, A., Rodríguez, G., Sagardía, J. y Salazar, J.A. (2018). Observaciones de aves raras en España, 2016. *Ardeola* 65(1): 97-139.

Gutiérrez, R., Lorenzo, J.A., Gorospe, G., Gutiérrez, P., López-Velasco, D., Martí-Aledo, J., Sales, S. y Vidal, C. (2011). Observaciones de aves raras en España, 2010. *Ardeola* 59(2): 353-411.

Gutiérrez, R., Lorenzo, J.A., Elorriaga, J., Gorospe, G., López-Velasco, D., Martí-Aledo, J., Rodríguez, G. y Sales, S. (2013). Observaciones de aves raras en España, 2011. *Ardeola* 60(2): 437-506.

Kampe-Persson, H. (2010). Naturalised geese in Europe. *Ornis Svecica* 20: 155–173.

Larsson, K., Forslund, P., Gustafsson, L. & Ebbsing, B. S. (1988). From the high Arctic to the Baltic: the successful establishment of a Barnacle Goose *Branta leucopsis* population on Gotland, Sweden. *Ornis Scandinavica*, 182-189.

Lees, A. C., & Gilroy, J. J. (2004). Pectoral Sandpipers in Europe. *British Birds*, 97, 638-646.

Olioso G. (2014). Expansion du Corbeau freux *Corvus frugilegus* dans le midi méditerranéen français. *Ornithos* 21(5): 249-253.

Reeber, S. (2015). *Wildfowl of Europe, Asia and North America*. Helm, London.

Salewski, V., Flade, M., Lisovski, S., Poluda, A., Iliukha, O., Kiljan, G., Malashevich, U. & Hahn, S. (2019). Identifying migration routes and non-breeding staging sites of adult males of the globally threatened Aquatic Warbler *Acrocephalus paludicola*. *Bird Conservation International* 29(4): 503-514.

Sinclair, I., Horsey, P. & Tarbotan, W. (1993). *Birds of Southern Africa*. New Holland, London.

Wilson, M. (1984). Range expansion of Citrine Wagtail. *Dutch Birding* 6: 143 •